

УДК 37.014.25:371

І. О. Ткаченко

Сумський державний педагогічний
університету імені А. С. Макаренка

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ В НІМЕЧЧИНІ

Стаття присвячена визначенню особливостей розвитку системи вищої хореографічної освіти в Німеччині. На основі теоретичного аналізу наукових праць вітчизняних і зарубіжних науковців висвітлено особливості функціонування вищих хореографічних шкіл Німеччини; розглянуто зміст хореографічної освіти у вищих мистецького профілю країни.

Ключові слова: хореографія, розвиток вищої хореографічної освіти, хореографічні школи, вищі мистецького профілю.

Постановка проблеми. На межі тисячоліть проблема реформування системи вищої освіти, її роль у становленні держави та вплив на життя суспільства набула особливої актуальності та стала предметом дослідження не тільки істориків, а й економістів, політологів, філософів. Модернізація системи університетської освіти є пріоритетним напрямом державної політики кожної європейської країни. Конкурентоспроможність університетського навчання стає головною метою національної чітко скоординованої стратегії в галузі освіти кожної держави. Із 2005 року Україна є активним учасником процесу європейської інтеграції, де успішне втілення основних положень Болонської декларації стає пріоритетним напрямом державної політики. Досвід модернізації освітніх систем провідних країн Європи є актуальним для нашої держави, тому вважаємо за доцільне проаналізувати тенденції розвитку вищої освіти, зокрема хореографічної, у Німеччині, країні, яка протягом багатьох років виступає ініціатором перспективних освітніх проектів і технологій майбутнього в німецькомовних країнах та світі.

Аналіз актуальних досліджень. Особливостям модернізації системи вищої освіти провідних країн Європи присвячені праці таких вітчизняних науковців, як Н. Абашкіна, Є. Бражнік, О. Джуринський, В. Кремень, Л. Пуховська, А. Сбруєва, М. Степко. Питанню становлення, розвитку та функціонуванню хореографії в Україні присвячені праці К. Василенко, В. Верховинець, А. Гуменюк та ін. Проблеми реформування

системи вищої освіти в Німеччині знайшли відбиток у низці публікацій учених країни, зокрема Д. Бакера, Ш. Гельшер, В. Кем, Г. Кляйн, Г. Ленхардта, Д. Ноймайєр, У. Тайхлера, К. Хан, У. Форсайт.

Метою статті є окреслення особливостей розвитку системи вищої хореографічної освіти в Німеччині.

Мета статті конкретизована в таких завданнях: висвітлити особливості функціонування вищих хореографічних шкіл Німеччини; розглянути зміст хореографічної освіти у вищих мистецького профілю.

Виклад основного матеріалу. Наприкінці 90-х років XX століття в системі вищої освіти Німеччини починається новий етап. Значні перспективи відкриває процес європейської інтеграції, який супроводжується формуванням єдиного загальноєвропейського інтелектуально-освітнього та науково-технічного середовища. Особливий інтерес у становленні вищої школи Німеччини належить хореографічній освіті. Навчання професії в галузі хореографічного мистецтва в країні лише частково відбувається у вищих навчальних закладах. Великого значення набувають недержавні освітні заклади й театральні студії. Популярними є приватні уроки. Нині, у країні налічується незначна кількість вишів, де можна отримати хореографічну освіту. Здебільшого, це вищі школи музики й театру, або музики, театрального та хореографічного мистецтва, де можливим є вивчення театрального мистецтва, танцю й танцювальної педагогіки, режисури, а також мистецтва лялькового театру.

Насамперед, розвиток хореографічного мистецтва в Німеччині відбувався найбільш складно й суперечливо з геополітичних причин. Злам Берлінської стіни в країні сприяв розвитку процесу гомогенізації зразків хореографічної еkleктики НДР і ФРН, відновленню кращих і стійких стильових тенденцій у оригінальних пошуках німецьких митців XX століття. Основним підґрунтям танцювальної освіти стали хореографічні школи – закономірний етап розвитку сучасної хореографії, як новітнього виду хореографічного мистецтва в умовах впливу нових соціально-політичних, філософських, технологічних, стилістичних характеристик культури того часу, які виявили в танці імпровізаційність, індивідуалістичність тощо [2].

Перші хореографічні школи в Німеччині виникли на початку XX століття. Вплив творчості американських танцюристок Л. Фуллер та А. Дункан природно позначився на діяльності школи, яку було відкрито в Берліні у 1904 році. Її засновницями вважають сестер Айседору та Елізабет Дункан. У Мюнхені в 1910 році була заснована школа Р. фон Лабана, у Хелерау, у 1911 році – школа ритмічної гімнастики Е. Жака-Далькроза. На

становлення й розвиток шкіл Німеччини та хореографічної освіти в цілому, вплинула діяльність представниці експресивно-пластичного танцю Марі Вігман, котра заснувала в Дрездені школу, яка мала філії в Німеччині та за кордоном [5].

Наприкінці ХХ століття відбулась актуалізація мистецтва танцю Німеччини у вигляді так званого «театру танцю». Один із перших, хто усвідомив необхідність синтезу класичного танцю, а не балетної пантоміми, автор теорії – артист, педагог Курт Йосс. Школа Йосса мала поліхудожнє спрямування (вивчався вокал, графіка, пантоміма, скульптура, фотографія), яке поєднувалося з ґрунтовним вивченням психології людських взаємовідношень. Піна Бауш – новатор танцювального мистецтва, їй вдалося вплинути на сучасний стиль танцю по всьому світу.

Особливу роль у становленні вищої хореографічної освіти в Німеччині відіграла Школа танцю імені Грет Палукки, котра сьогодні входить до числа «великої п'ятірки» – п'яти основних шкіл Німеччини (Школа Джона Кранко в Штутгарді, Школа Джона Ноймайєра (приватні навчальні заклади), Балетна академія в Мюнхені, Балетна Державна школа в Берліні, Школа танцю ім. Грет Палукки в Дрездені (державні навчальні заклади)), де відбувається професійна підготовка фахівців хореографії [7]. До провідних вищих шкіл країни, де відбувається навчання хореографії, слід віднести Державну академію музики та театрального мистецтва в Мангеймі, Берлінську вищу школу театрального мистецтва ім. Ернста Буша, Гессенський Університет ім. Юстуса Лібеа, Кельнську вищу школу музики й танцю та Університет мистецтв Фолькванг [8].

Варто зазначити, що навчальний план у хореографічних вищах побудований на трьох основних складових, а саме: класичний танець, сучасний танець та імпровізація. При цьому, головне завдання полягає у формуванні якості фахівця знаходити спільні особливості танців та будувати ексклюзивні танцювальні вистави, поєднуючи методики їх виконання. Так, хореографічна освіта в Німеччині являє собою певну систему навчання танцю, сценічному чи балету, у процесі якого студенти набувають необхідних для професії танцівника художніх, фізичних і технічних навиків, а також спеціальних знань. Варто зазначити, що вивчаючи класичний академічний танець, особлива увага приділяється російській школі, в основі якої лежить система Ваганової. Невід'ємною складовою навчання є характерний і національний танець. Серед числа додаткових дисциплін у вищій мистецькій школі є ритміка, основи теорії музики, психологія й анатомія, історія танцю та музики [1, 3]. Оволодіння спеціальністю

«танцювальна педагогіка» дає можливість студентам у майбутньому працювати вчителем танцю для дітей чи загалу. Наголосимо, що після закінчення програми післядипломної освіти викладач танцю має можливість отримати додаткову кваліфікацію – викладач сценічного танцю.

Навчання танцювальної педагогіки та педагогіки сценічного танцю в системі вищої освіти представлено як закінчений курс танцю та являє собою додаткову програму подібну до програми післядипломної освіти чи підвищення кваліфікації. Тривалість навчання розраховано на один – два роки. Особлива увага звертається на вивчення теоретичних, методичних, педагогічних і дидактичних аспектів танцю. Тривалість навчання залежить від вишу й навчальної програми, від 6 до 10 семестрів. По закінченню студенти складають іспит і отримують диплом сценічного танцівника чи актора балету. Диплом учителя танців чи диплом із дитячої танцювальної педагогіки дає можливість проводити уроки танців дітям і молоді, а також дорослим любителям танцю. Диплом педагога зі сценічного танцю дозволяє викладати сценічний танець і працювати тренером чи інструктором [4].

Важливим для нашого дослідження є питання зміни кваліфікаційних ступенів у системі вищої освіти Німеччини до 2010 року. До національних особливостей системи вищої освіти в країні належить те, що завершальний освітній документ залежить від різновиду вишу (університет, вищі фахові школи, вищі школи мистецтв і музики) та отриманої спеціалізації. Тому, до 2002 року після закінчення навчання в університетах країни студенти отримували різні звання й академічні ступені – Диплом (Diplom), Диплом магістра (Magister Artium), Державний іспит (Staatsprüfung).

У 2002 році до Рамкового закону «Про вищу освіту» Німеччини було внесено зміни, які визначили необхідні вимоги для реалізації завдань Болонської декларації, а саме – введення двоступеневої системи університетського навчання (бакалавр-магістр), надавши їм статус таких, що доповнюють національну систему освіти. При цьому, вищі країни отримали право вибору системи навчання студентів як за класичним німецьким, так і за новим європейським варіантом підготовки бакалаврів та магістрів [6].

Не виняток і вищі мистецькі навчальні заклади, де основними кваліфікаційними рівнями стали бакалавр-магістр. По закінченню бакалавратури студенти отримують диплом бакалавр мистецтва у професійному танці та танцювальній педагогіці, а також мають право вступу до магістратури. Диплом магістра майже в усіх вишах мистецтв базується на двох програмах: магістр в області хореографії (магістр мистецтва) та магістр в області танцювальної педагогіки (викладач танцю й наукове звання).

Висновки. 1. Теоретичний аналіз наукових праць вітчизняних і зарубіжних науковців дозволяє визначити особливості розвитку системи вищої хореографічної освіти в Німеччині. Нами було з'ясовано, що потреба суспільства у висококваліфікованих спеціалістах із вищою мистецькою освітою призвела до бурхливого розвитку хореографії та появи вищих навчальних закладів. Провідними є Школа танцю імені Грет Палукки, Школа Джона Кранко в Штутгарті, Школа Джона Ноймайєра Балетна академія в Мюнхені, Балетна Державна школа в Берліні, Державна академія музики і театрального мистецтва в Мангеймі, Берлінська вища школа театрального мистецтва ім. Ернста Буша, Гессенський Університет ім. Юстуса Лібека, Кельнська вища школа музики й танцю та Університет мистецтв Фолькванг.

2. Розглядаючи зміст хореографічної освіти у вишах мистецького профілю в Німеччині, можна стверджувати, що їх специфіка полягає у творчому поєднанні сучасного танцю, імпровізації та класичного танцю, де останній є провідним. Реформована двоступенева система навчання у вишах (бакалавр-магістр) надає змогу отримати диплом із різними званнями та академічними ступенями. Наприклад, навчаючись на бакалавраті Вищої школи імені Грет Палукки, випускники отримують диплом – бакалавр танцю, диплом магістра в області танцювальної педагогіки можна отримати після закінчення магістратури. Гіссенський університет імені Юстуса Лібека направлений на дворічну магістратуру «Хореографія і Перформанс», що дає право отримати диплом магістра – викладач хореографії у вищій школі.

Перспективи подальших наукових розвідок. Ця публікація не вичерпує розгляд даної проблеми. Предметом подальших досліджень стане порівняльний аналіз особливостей розвитку вищої хореографічної освіти в інших зарубіжних країнах і виокремлення позитивних концептуальних ідей, що можуть бути використані в процесі розробки Україною стратегічних напрямів реформ у освітній мистецькій галузі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гельшер Штефан Концепції та ідеї в хореографії [Електронний ресурс] / Штефан Гельшер. – Режим доступу : <http://europe.newsru.ua/article/17101774>.
2. Каган М. С. Морфология искусства. Историко-теоретическое исследование внутреннего строения мира искусств / М. С. Каган. – Л. : Музыка, 1972. – 70 с.

3. Кляйн Габріеле Перформанс і хореографія / Габріеле Кляйн. – Гамбург, 2009. – 89 с.
4. Хельман Ф. Учёба в Германии: информация для иностранцев об учёбе в высших художественных, музыкальных школах и высших школах кинематографии / Ф. Хельман. – ДААД, 2002. – 84 с.
5. Чепалов О. І. Хореографічний театр Західної Європи ХХ ст. / О. І. Чепалов. – Х. : ХДАК, 2007. – 344 с.
6. Bologna Ministerial Anniversary Conference Hungary-Austria 2010. – [Electronic resource]. – URL :
www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/
7. Palucca Hochschule für Tanz Dresden [Die elektronische Ressource]. – Das Regime des Zugriffs :
<http://www.palucca.eu>.
8. Tanzplan Deutschland [Die elektronische Ressource]. – Das Regime des Zugriffs :
<http://www.tanzplan-deutschland.de/>.

РЕЗЮМЕ

Ткаченко И. О. Особенности развития системы высшего хореографического образования в Германии.

Статья посвящена определению особенностей развития системы высшего хореографического образования в Германии. Целью статьи стало определение особенностей развития системы высшего хореографического образования в Германии. На основе теоретического анализа научных работ отечественных и зарубежных ученых в статье изложены особенности формирования высших хореографических учебных заведений Германии; проанализирована специфика хореографического образования в высших художественных учебных заведениях страны.

Изложены основные детерминанты и факторы, которые способствовали развитию интернационализации университетского образования в немецкоязычных странах в конце XX – начале XXI века: проведение в каждой стране национальной кампании для распространения вузов; активизация международного сотрудничества в сфере высшего образования; увеличение числа международных образовательных программ; представление межкультурного учебного плана в вузе образование.

Обобщены основные стратегические направления университетского образования в немецко-говорящих странах: интернационализация университетского образования в рамках Гумбольдтиантской модели университета, интернационализация университетского образования в рамках Болонского процесса и интернационализации университетского образования в рамках собственных инновационных проектов.

На основе теоретического анализа научных работ отечественных и зарубежных ученых в статье приводится структура системы высшего образования Германии, ее компоненты. Анализируется успех реализации основных положений Болонского процесса в Германии. На основе синтеза характеризуются квалификации действия в системе высшего образования страны. Использование в анализе изучения нормативно-правовых документов, касающихся реформирования системы высшего образования Германии в контексте Болонского процесса, позволили определить тенденции развития системы высшего образования в стране. Ими стали: глобализация, интернационализация и регионализация системы высшего образования в стране.

Ключевые слова: *хореография, развитие высшего хореографического образования, хореографические школы, вузы художественного профиля.*

SUMMARY

Tkachenko I. The features of development the system of higher choreographic education in Germany.

Article is devoted to determination of features of development of system of the higher choreographic education in Germany. Determination of features of development of system of the higher choreographic education in Germany became the purpose of the publication. On the basis of the theoretical analysis of scientific works of domestic and foreign scientists in article it is outlined features of formation of the higher choreographic schools of Germany; it is analysed specifics of choreographic education in the highest art institutions of the country.

The main determinants and factors that promoted the development of the internationalization of the University education in the German-speaking countries at the end of the XX – the beginning of the XXI century: carrying out in each country of national campaign for propagation of universities; intensification of the international cooperation in the sphere of higher education; increasing number of the international educational programmes; introduction of the intercultural curriculum in the University education are outlined.

The main strategic directions of the University education in the German-speaking countries: internationalisation of the University education in the frames of Gumboldtian model of the University, internationalisation of the University education in the frames of Bologna process and internationalisation of the University education in the frames of own innovative projects are generalized.

On the basis of the theoretical analysis of scientific works of domestic and foreign scientists in article it is outlined structure of system of the higher education of Germany, its components. Success of realization of basic provisions of Bologna Process in Germany is analysed. On the basis of synthesis of references qualification steps in system of the higher education of the country are characterized. Use of the analysis of studying of the standard and legal documents concerning reforming of system of the higher education of Germany in the context of Bologna Process allowed to define tendencies of development of system of the higher education in the country. Them became: globalization, internationalization and regionalization of system of the higher education in the country.

Key words: *choreography, the higher choreographic education, choreographic schools, features, specifics, development, dance.*